

Okruhy ke SZZ z psychologie

(platí od jarního semestru akademického roku 2011/2012 dále)

1. Předmět psychologie. Hlavní přístupy ke studiu psychiky: biologický (fyziologický), behavioristický, psychodynamický, fenomenologický, humanistický, přístup tvarové psychologie, kognitivní přístup.
 2. Cíle psychologie jako vědy. Základní a aplikované psychologické disciplíny. Vztah psychologie k příbuzným vědám. Biologická, sociální a osobní determinovanost psychiky. Periodizace psychického vývoje.
 3. Základní metody psychologie: a) Metody výzkumu: experiment (vlastnosti experimentu, experiment přirozený a laboratorní), kvaziexperiment, ex post facto výzkum. Metoda longitudinální a příčná, metoda korelační. b) Metody získávání dat: pozorování, rozhovor, analýza produktů. Standardizované psychologické testy. Dotazníky.
 4. Kategorie osobnost v psychologii. Teorie osobnosti. Pojem vědomí v psychologii. Jáství, sebepojetí, sebeobraz.
 5. Poznávací procesy. Senzorické procesy, vnímání. Imaginace (představy, fantazie). Pozornost (vymezení, typy, vlastnosti, poruchy).
 6. Myšlení a řeč. Myšlenkové operace. Usuzování. Rozhodování. Chápání pojmů a řešení problémů. Konvergentní a divergentní myšlení. Vývoj myšlení a řeči v ontogeneze. Kognitivní styl. Poruchy řeči (poruchy výslovnosti, artikulace, sociálního užití).
 7. Schopnosti (klasifikace, vlohy a schopnosti). Kreativita. Inteligence (vymezení, teorie, druhy, její stimulace). Poruchy vývoje intelektových funkcí (intelektová deteriorace, snížená intelektová výkonnost v rámci mentální retardace).
 8. Učení a paměť. Druhy učení (habituace, senzibilizace, klasické podmiňování, instrumentální podmiňování, vtištění, explorační chování, sociální učení). Teorie učení. Zákony učení. Transfer a interference. Druhy paměti (ultrakrátká, krátkodobá, dlouhodobá, explicitní vs. implicitní).
 9. Emoce a temperament. Aspekty emočních procesů a stavů. Teorie emocí. Klasifikace emocí. Teorie temperamentu.
 10. Motivace. Potřeby (teorie, klasifikace), zájmy (klasifikace). Hodnoty, ideály. Motivy (klasifikace). Aspirace, aspirační úroveň. Charakterové vlastnosti, vůle, volní procesy a vlastnosti. Mravní vědomí, morální usuzování. Morálka.
 11. Frustrace, frustrační tolerance. Pojem psychická deprivace. Stres. Náročná životní situace.
 12. Obecná charakteristika stadia předškolního dětství a stadia školního dětství. Vývoj poznávacích procesů, rozvoj vývoje osobnosti (sebepojetí a sebehodnocení, emocionalita, vývoj morálky, volní procesů a autoregulace, vývoj zájmů). Socializace dítěte.
 13. Obecná charakteristika období pubescence a adolescence. Časové vymezení, změny tělesné, psychické a sociální. Socializace v období pubescence a adolescence. Výběr povolání.
- str. 2/3
14. Obecná charakteristika období mladé dospělosti. Rozvoj poznávacích procesů. Socializace v období mladé dospělosti (vztah k normám, morální usuzování, přijetí mužské a ženské role). Partnerství, manželství, rodičovství.
 15. Vnější podmínky jako determinanty vývoje dětí a dospívajících (vliv rodinné atmosféry a jednotlivých členů rodiny, vztahy vrstevníků, působení školy, vlivy mimoškolní, typy rodičovské výchovy a její optimalizace).
 16. Psychohygienu učitele a žáka. Kategorie zdraví, adaptace a maladaptace. Syndrom vyhoření.

17. Psychologie poznávací a diagnostické činnosti pedagoga. Sociometrie. Psychologická anamnéza. Pedagogicko-psychologická charakteristika žáka.
18. Psychodidaktika. Učení a kognitivní rozvoj (vytváření návyků, osvojování vědomostí a dovedností, "intelektové" učení): vytváření soustav představ a pojmů; učení se řešení problémů; senzomotorické učení a dovednosti; psychologická problematika strukturování učiva, vyučovacích a učebních strategií.
19. Psychologická podstata a cíl výchovy. Výchova vybraných aspektů osobnosti: formování zájmů, sebehodnocení a sebepojetí. Morální usuzování. Změny osobnosti a převýchova.
20. Psychologické prostředky výchovy. Odměna a trest. Přesvědčování, příklad a ideál, řízení činností vychovávaného. Osobnost pedagoga a jeho pedagogicko-psychologický přístup k vychovávanému. Způsoby výchovy dítěte (žáka). Sebedeterminace a sebevýchova.
21. Jedinec a sociální prostředí. Socializace (smysl, zákonitosti průběhu; změny na úrovni osobnosti). Sociální učení (formy, zákonitosti).
22. Sociální skupina (struktura, dynamika). Klasifikace skupin. Skupinové normy. Struktura pozic a vztahů ve skupině (klasifikace pozic ve skupině a skupinových-týmových rolí). Skupinové klima. Možnosti zkoumání struktury vztahů ve skupině a skupinového klimatu - možnosti využití v pedagogické praxi. Sociální klima školy, sociální klima školní třídy.
23. Sociální poznávání. Zákonitosti percepčních dějů. Charakteristika kultivované sociální percepce. Percepční stereotypy. Možnosti kultivace percepčních dovedností.
24. Sociální komunikace. Komunikační obsahy. Druhy komunikace. Možnosti kultivace komunikačních dovedností. Způsoby analýzy komunikace.
25. Sociální chování. Sociální inteligence a sociální zralost. Sociální kompetence. Sociální rysy a postoje. Interakce. Interakční styl učitele. Náročné sociální situace. Sociální opora.
26. Kognitivní předpoklady školního výkonu. Hlediska při posuzování kognitivních předpokladů, typy lateralit a jejich vliv na školní výkon. Leváctví. Osobnostní mimointelektové faktory determinující školní výkon.
27. Psychologické příčiny neadaptivního chování dětí a dospívajících (poruchy chování, kázeňské nepřizpůsobení). Agresivita a šikana. Delikvence.
28. Školsky významné nedostatky ve struktuře nadání (specifické vývojové poruchy učení): Dyslexie, dysortografie, dysgrafie, dyskalkulie. Symptomatologie, příčiny, vliv na školní výkon. Možnosti korekce, zásady specifického přístupu učitele a rodiče.
- str. 3/3
29. Neurotické poruchy u dětí, dospívajících a dospělých. Symptomatologie, příčiny, možnosti psychologického a pedagogického korektivního ovlivnění.
30. Syndrom ADHD. Lehká mozková dysfunkce. Příčiny, symptomatologie, vývoj, vliv na školní výkon, zásady specifického přístupu učitele a rodiče k dítěti s LMD. Organicita v chování, řeči a kresbě.

Literatura (upravená pro rok 2015/2016): Atkinsonová, R. L. et al. (2003). Psychologie. Praha: Portál. Benesch, H. et al. (2001). Encyklopedický atlas psychologie. Praha: Lidové noviny. Čáp, J., & Mareš, J. (2001). Psychologie pro učitele. Praha: Portál. Drapela, V. J. (1997). Přehled teorií osobnosti. Praha: Portál. Eysenck, M. W., Keane, M. T. (2008). Kognitivní psychologie. Praha: Academia. Fontana, D. (1997). Psychologie ve školní praxi. Praha: Portál. Hall, C. S., Lindzey, G. (1997). Psychológia osobnosti. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. Hartl, P., & Hartlová, H. (2010). Velký psychologický slovník. Praha: Portál. Hayesová, N. (2013). Základy sociální psychologie. Praha: Portál. Helus, Z. (2011). Úvod do psychologie. Praha: Grada. Hewstone, M., & Stroebe, W. (2006). Sociální psychologie. Moderní učebnice sociální psychologie. Praha: Portál. Kohoutek, R. (2003). Základy užité psychologie. Brno: CERM. Knotová, D. & kol. (2014). Školní poradenství. Praha: Grada. Langmeier, J., & Krejčířová, D. (Eds.). (1998). Vývojová psychologie. Praha: Grada. Langmeier, J., & Matějček, Z. (2011). Psychická deprivace v dětství. Praha: Karolinum. Lechta, V., a kol. (2005). Terapie narušené komunikační schopnosti. Praha: Portál. Macek, P. (2003). Adolescence. Praha: Portál. Mareš, J. (2013). Pedagogická psychologie. Praha: Portál. Matějček, Z. (2007). Co děti nejvíc potřebují. Praha: Portál. Matějček, Z. (2011). Praxe dětského psychologického poradenství. Praha: Portál. Piaget, J., & Inhelder, B. (2001). Psychologie dítěte. Praha: Portál. Plháková, A. (2007). Učebnice obecné psychologie. Praha: Academia. Řezáč, J. (1998). Sociální psychologie. Brno: Paido. Vágnerová, M. (2001). Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy. Praha: Karolinum. Vágnerová, M. (1999). Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky. Praha: Portál. Vágnerová, M. (2004). Základy psychologie. Praha: Karolinum. Vágnerová, M. (2010). Psychologie osobnosti. Praha: Karolinum. Vágnerová, M. (2012). Vývojová psychologie. Dětství a dospívání. Praha: Univerzita Karlova. Výrost, J., & Slaměník, I. (1998). Aplikovaná sociální psychologie I. Člověk a sociální instituce. Praha